

Dünya Yaban Hayatı Günü 2026 – Tıbbi ve Aromatik Bitkiler

Автор(и): Растителна защита
Дата: 03.03.2026 Брой: 3/2026

2026 Dünya Yaban Hayatı Günü, tıbbi ve aromatik bitkilerin insan sağlığı, kültürel miras ve sürdürülebilir kalkınmadaki rolü konusunda kamuoyunu bilinçlendirmeyi ve farkındalığı artırmayı teşvik ediyor.

Geleneksel olarak 3 Mart'ta kutlanan Dünya Yaban Hayatı Günü'nün bu yılki teması "Tıbbi ve Aromatik Bitkiler: Sağlığı, Mirası ve Geçim Kaynaklarını Korumak" (WWD2026). Bu tema, bu türlerin hem insan sağlığı ve refahı hem de ekolojik denge için önemini vurgulamaktadır.

Dünya Sağlık Örgütü (WHO), özellikle nüfusunun %70-95'inin birincil sağlık hizmetleri için geleneksel tıbaa bağımlı olduğu gelişmekte olan ülkelerde, tıbbi ve aromatik bitkilerin önemini kabul etmektedir. Sentetik kimya alanındaki ilerlemelere rağmen, bu bitkiler birçok sağlık sisteminin temelini oluşturmakta ve çok sayıda aktif tıbbi bileşiğin doğrudan veya dolaylı olarak doğal kaynaklardan elde edilmesi nedeniyle modern farmasötikler için hayati önem taşımaya devam etmektedir.

Dünya çapında yaklaşık 50.000-70.000 tıbbi ve aromatik bitki (TAB) türü toplanmakta olup, bunlardan yaklaşık 1.500'ünün Nesli Tehlike Altında Olan Yabani Hayvan ve Bitki Türlerinin Uluslararası Ticaretine İlişkin Sözleşme'nin (CITES) eklerinde yer aldığı tahmin edilmektedir; bunların 800'den fazlası CITES Ek II'de listelenmiştir. TAB'ların yetiştirilmesi ve doğadan toplanması uygulamaları, dünya çapında birçok hane için hayati kaynaklar sağlamakta olup, her beş kişiden biri gıda ve gelir için yabani bitkilere, algler ve mantarlara güvenmektedir.

Geleneksel Çin tıbbından elde edilen küresel gelirler 2012 yılında 83 milyar ABD dolarına ulaşmıştır. Kore Cumhuriyeti'nde geleneksel tıp sektöründeki yıllık harcamalar 2009'da 7,4 milyar ABD doları, Amerika Birleşik Devletleri'nde doğal ürünlere yönelik özel harcamalar ise 2008'de 14,8 milyar ABD doları olmuştur. Avrupa'daki bitkisel takviye ve bitkisel ilaç pazarının yıllık değeri 7,4 milyar ABD dolarıdır.

Tıbbi ve aromatik bitkiler, toprağı stabilize ederek, biyolojik çeşitliliğı teşvik ederek ve arılar ve sinek kuşları gibi tozlayıcılar için temel kaynaklar sağlayarak ekosistemleri desteklemede kilit rol oynamaktadır. Ancak, bu değerli türlerin birçoğı, habitat tahribatı, aşırı toplama ve yasa dışı ticaret nedeniyle artan tehditlerle karşı karşıya kalmakta ve bu da onların korunmasını küresel bir öncelik haline getirmektedir.

Tıbbi uygulamalarının ötesinde, tıbbi ve aromatik bitkiler aynı zamanda kozmetik, gıda gibi çeşitli endüstrilerin gelişimine katkıda bulunmakta ve en önemlisi, değerli bir genetik kaynak kaynağıdır. Tıbbi bitkilerden elde edilen genetik kaynaklar, tarım, tıp ve çevre koruma alanlarında çeşitli uygulamalar için kullanılmaktadır. Fayda paylaşımının sağlanması esastır ve bu, yaban hayatının korunması ve sürdürülebilir kullanımı için teşvikler sağlayabilir (Kunming-Montreal Küresel Biyoçeşitlilik Çerçevesi'nin 13. Hedefi).

Dünya çapında tıbbi ve aromatik amaçlarla kullanılan bitki türlerinin %20'den fazlası, IUCN Kırmızı Listesi'nde nesli tükenme tehlikesi altında olarak kabul edilmektedir; bu durumun başlıca nedenleri

aşırı toplama, habitat kaybı, iklim değışikliğı ve düzenlenmemiş veya yasa dışı uluslararası ticarettir. Farkındalığı artırmak, düzenlemeleri güçlendirmek ve hasat ve ticaretin sürdürülebilirliğini sağlamak, bu paha biçilmez bitki kaynaklarının doğada hayatta kalması için çok önemlidir.

Bulgaristan'da Tıbbi ve Aromatik Bitkiler

Bulgaristan, bu kaynakların korunmasını ve sürdürülebilir kullanımını düzenleyen özel bir Tıbbi Bitkiler Kanunu'na (2000) sahip olan Avrupa Birliği'ndeki tek ülkedir. Ülkede yaklaşık 770 bitki türü veya floranın yaklaşık %19'u tıbbi özelliktedir ve bunların neredeyse 760'ı yabancı olarak yetişmektedir. Yaklaşık 250 tür ticari amaçlarla kullanılmaktadır.

Zengin topoğrafya, çeşitli topraklar ve spesifik iklim koşulları, Bulgaristan'daki bitki yaşamının yüksek çeşitliliğini belirlemektedir. İnsanların doğayla yüzyıllara dayanan bağlantısı, Bulgar geleneklerinde, bayramlarında ve geçim kaynaklarında yansıtılmaktadır.

Çevre ve Su Bakanlığı'nın raporlarına göre, ülkede yılda 10.000 tondan fazla bitki toplanmakta ve bölgesel çevre ve su müfettişlikleri yaklaşık 690 bitki toplama noktasının faaliyetlerini kontrol etmektedir.

Uygunsuz toplama veya habitatların tükenmesi, popülasyonlarda hızlı bir düşüşe yol açabilir ve yaygın türleri bile nadir ve savunmasız hale getirebilir. Tıbbi bitkilerin korunması ve sürdürülebilir kullanımı, hem doğal kaynakların ve biyolojik çeşitliliğin korunması hem de onlara geçim kaynağı olarak bağımlı olan yerel toplulukların desteklenmesi ve aynı zamanda gelecek nesiller için kullanılabilirliğinin sağlanması açısından esastır.